

Америчка демократија има озбиљну грешку у функционисању која има штетни утицај на доношење спољнополитичких одлука. Хисторично и једнострано медијско праћење рата између Русије и Грузије овог августа само је најсвежији пример. Кад човек посматра начин на који америчка политичка елита понекад расправља о међународним питањима, тешко је не поставити питање о томе до ког смо степена способни за одговорно расуђивање, или, кад смо већ код тога, за рационални дијалог. У овом конкретном случају, може доћи до даљег погоршавања америчко-руских веза; дугорочније, наши промашаји у спољној политици могу имати и много катастрофалније последице.

Рећи да је Русија та која је започела рат једноставно је извртање стварности. Чак и љути присталица Чечена, државни секретар Кондолиза Рајс, изјавила је: „Након поновљених кришења потписаног примирја у Јужној Осетији, у шта спада и гранатирање грузијских села, Влада Грузије је отпочела озбиљну војну операцију уласка у Цхинвали и друге делове сепаратистичког региона“. Тбилиси, који је одбио неколико руских предлога о потписивању споразума о неупотреби војне силе, можда није започео сукоб, али га јесте ескалирао на сасвим нови ниво.

Није ово правдање понашања Русије. Москва није била непристрасни посредник и било је очито да пружа подршку сепаратистичким регионима, Абхазији и Јужној Осетији. Сама Русија се латила рата са ужом Грузијом. Такође, контроверзно понашање Русије код куће и у иностранству намеће једну призму кроз коју многи на Западу посматрају рат за Јужну Осетију.

Ипак, на крају крајева, ово је локални сукоб, са легитимним и нелегитимним притужбама са обе стране, а његово покретачко гориво заостали проблеми настали распадом Совјетског Савеза. Рат по себи није и неће угрозити основне америчке националне интересе - сем ако овај инцидент не постане модел понашања Русије у будућности.

Коначно, ако је Бушовој администрацији заиста толико важно да спречи независност Абхазије и Јужне Осетије, онда није требало да се залаже за независност Косова упркос противљењу Србије и без одобрења Савета безбедности УН. Москва је упорно понављала да ће независност Косова успоставити преседан за грузијске енклаве.

Штавише, у овом тренутку нема разлога да се верује да ће Русија било где на својој територији поновити оно што је урадила у Абхазији и Јужној Осетији. Руски војници тренутно нису стационарани ни у једној географски суседној области. Без обзира на то, неопходно је и приличи да САД увери суседе Русије да ће се Америка и њени савезници противити сваком нарушавању њихових суверенитета, да укаже Москви да би покушаји да се свргне влада у Тбилисију били контрапродуктивни за односе са Западом, да обезбеди помоћ за поновну изградњу Грузије и да се помогне влади земље да се не уруши под притиском Русије.

Међутим, Бушова администрација је отишла и даље од тога, уз снажну подршку баптистичке већине у Конгресу. Сви су осудили понашање Русије и подржали Грузију, и многи су ситуацију поредили са совјетском инвазијом Чехословачке 1968. године, или, речима неких од Меккејнових саветника, чак и са Судетском области из 1938. године. Тиме што је Грузији дала третман невиних жртве, администрација је покренула нове и јаче напоре да НАТО Грузији да Акциони план за ступање у чланство пре почетка састанка у децембру 2008. године, упркос противљењу кључних европских савезника те ризику од пролонгираног сукоба са Русијом на Кавказу и шире.

Нико не очекује нови Хладни рат. Нити је Русија суперсила нити је равноправни ривал Америци у војном и економском смислу. Нити Москва данас има савез овисника налик на Варшавски пакт из совјетске вере, упркос њеним полу-ентузијастичним напорима да изгради лабаву мрежу анти-америчких влада уз помоћ Ирана, Сирије, Кубе и Венецуеле. И не само то, Русија и њена елита су до тог степена интегрисани у светску економију којом доминира Запад, нешто потпуно незамисливо у време СССР. Штагод рекли за премијера Владимира Путина, председника Медведева и њихове сараднике, они су прорачунате и прагматичне вође. Њихова жеља је да Русији поврате величину и увећају њен утицај, посебно у непосредном окружењу, али не по цену самоизолације, економске пропасти нити по цену отворене трке у наоружању са САД.

Тиме што нашим политичарима дозвољавамо да изврћу чињенице, можемо себе довести до скупог и непотребног краха односа између САД и Русије. На потпуно нереалан начин, државна секретарка Рајс је тврдила да односи Америке са Русијом могу даље да теку у два одвојена колосека. У једном, САД ће слободно промовисати своје интересе и вредности независно од противљења Русије, при чему ће ширити НАТО и на земље које су суседи Русије, да примиче НАТО базе ближе руским границама, да се повуче из споразума о анти-балистичким пројектиlima, притом постављајући нове антиракетне базе у Пољској и Чешкој, и да лобира за енергетске далеководе из Централне Азије који би заобишли Русију. На другом колосеку, Вашингтон очекује да му Москва буде млађи партнер, који ће давати подршку америчком ставу о непролиферацији наоружања, у борби против тероризма и разним другим међународним питањима.

Упркос ставовима секретарке Рајс, постоји све више доказа да се сарадња Русије не може одвојити од свеукупних односа између САД и Русије. Мада јавно не успостављају никакве директне везе, руски званичници су у приватним разговорима прилично експлицитно рекли да би могли да буду још експлицитнији у многим областима, чак и да дају подршку америчкој инвазији на Ирак, када би могли бити сигурни да је Вашингтон поуздан партнер. На пример, руски министар спољних послова, Сергеј Лавров, недавно ми је рекао да:

“Русија ће увек бити против тога да Иран прибави нуклеарно оружје. Али начин на који о томе разговарамо са нашим америчким партнерима, на којем форуму, са каквим конкретним исходима, наравно да све ово утиче на нашу свеукупну способност да заједнички радимо, почевши са спремношћу наших америчких партнера да седнемо и разговарамо о питањима од заједничког интереса.”

Нажалост, док су амерички и руски интереси по многим питањима слични, они ипак нису идентични. Што се Америке тиче, ниједна администрација не може да прихвати сугестију председника Медведева да Русија има ‘привилеговане интересе’ на својој периферији. Нити Москва може диктирати ко ће постати члан НАТО. Са друге стране, Русија има интереса и критичног утицаја у деловима света који су важни за САД. Москва већ деценијама има пословни однос са Ираном. Она на ирански нуклеарни програм не гледа као на директну претњу. Иран без нуклерног оружја, пак, приоритет је за САД. И као што смо могли да се уверимо са крахом односа САД-Иран на последњем састанку Савета безбедности УН, без сарадње Москве могли бисмо на крају да завршимо са јаловом победом у најбољем случају. Није било помака у вези са иранским програмом обогаћивања уранијума.

Неслагања у вези са Ираном у Савету безбедности такође би могли да се одразе и на наше друго деловање у том подручју. Секретарка Рајс је била у праву кад је приметила да Русија и САД „имају заједнички интерес у томе да спрече да Савет безбедности поново постане институција закочена у деловању, као што је то био током хладног рата“, али је јасно да и Вашингтон и Москва имају различите погледе на то шта то тело може и треба да уради. САД жели са СБ УН буде глас ‘међународне заједнице’, при чему би суштински представљао европско и америчко виђење. Русија, са друге стране, јасно ставља до знања да жели да СБ УН представља један мултиполарни свет у коме је Русија важан играч. Ако Америка и Русија постану противници, ове разлике могу постати непремостиве.

Али далеко од тога да је пат-позиција у УН најпроблематичнија ствар која се може

десети ако би Русија постала истински противник. Москва би могла применити мање самоконтроле у војној сарадњи са Ираном, укључујући и продају софистициране опреме за противваздушну одбрану и крстареће пројектиле, чак и да обезбеди специјалну обуку која би била од користи Хезболаху и Хамасу. Кад се у обзир узме наш нови акценат на добијање рата у Авганистану, било би погубно ако би Русија не само зауставила сарадњу која је у току, већ и извршила притисак на земље централне Азије да уклоне преостале америчке базе, и чак дискретно охрабрила команданте међу Таџицима и Узбечима у Авганистану да поткопају централну владу у Кабулу. У Латинској Америци, Русија би могла да свесрдно одговори на понуду Венецуеле да помогне у изградњи њихових нуклеарних реактора. Руска војска, која већ инкасира знатно повећање у буџету тако да сад годишњи буџет износи 50 милијарди долара, могла би добити и више - довољно да се изгради глобална пројекција моћи по први пут након колапса СССР. Русија би такође могла да ради на даљем расту свог енергетског утицаја, посебно кроз сарадњу са другим произвођачима природног гаса, укључујући и Иран, и да даље подигне цене и тако лимитира алтернативе европским савезницима САД. Реално говорећи, чак и уз огромне енергетске резерве, и оружје и утицај које оне могу да купе, Русија још увек нема моћ нити намеру да води глобалну анти-америчку коалицију. Али може потпомоћи еволуцију међународног система на штету САД. Нико не зна како ће светски поредак изгледати за пет или десет година, а камоли 20 или 25 година. Али финансијска криза нас је подсетила да нема много ствари које можемо узети здраво за готово у сложеној реалности ХХИ века. Америчка доминација међународном политиком и економијом је реална, али није неопходно и универзална и вечна, а претварање Русије у непријатељску силу може да преокрене равнотежу на непредвидиве и погубне начине.

Коначно, с обзиром на број влада од Техерана и Тбилисија до Каракаса и Кијева које би да тензију у америчко-руским односима употребе за своје сопствене циљеве, не треба занемарити далеку али злослутну могућност да се ненамерно склизне у прави рат са бојевом муницијом. Европа је већ једном у јулу 1914. године открила да несмотрено ширење савезништава може довести до пропасти. Почетна еуфорија Москве победом у Грузији уклоњена је скорошњим падом њених финансијских тржишта. Руска политичка и пословна елита сада осећа горки укус реалности у којој је економска интеграција њихове земље у међународни систем двосмерна улица, и да иста у огромној мери зависи од континуираног поверења Запада у правцу Москве. Ово заузврат отвара на обе стране могућност новог почетка. Још неко време нећемо имати пријатељство које цвета, али бисмо можда могли да изградимо одрживи пут напред који ће служити нашим заједничким интересима, истовремено контролишући наша размимоилажења. Русија ће и даље доносити сопствене одлуке и те одлуке нам се често неће допасти. Али кад се сагледају алтернативе, држати отворена врата једном конструктивном односу неће бити на одмет.

Ако су се главни проблеми у нашим односима са Русијом састојали у томе колико је

савршену демократију, финансијско тржиште или независно судство Москва успела да изгради, колико ће се успешно борити са корупцијом и да ли су слободни медији или избори, биће лако скројити верзију противљења сарадњи са Русијом. Анти-америчко наслађивање над америчком финансијском кризом које смо чули од неких руских званичника и у руским медијима, чини да је сувише лако рећи за њихове сопствене озбиљне економске проблеме да се нису могле десити народу који их више заслужује. Проблем је у томе што у реалном свету, не можемо од својих односа са другим великим силама правити позоришну представу са моралном по(р)уком, а да то после скупо не платимо. Сарадња са Русијом није награда за њено пристојно понашање – то је нешто што је неопходно да би се остварили веома важни и чак витални интереси САД. Наравно, чак и уз најбоље намере САД, увек остаје могућност да Москва каже 'њет'. Чак иако би се то догодило, имаћемо довољно времена да осмислимо и покренемо снажан одговор, и бићемо у бољој позицији да мобилишемо снажну међународну подршку након што смо уложили искрене напоре да нађемо заједничку основу. Кад се од ривала праве демони и непријатељи, ту у питању није само замена потребе за објективном проценом са политичким препоједностављивањем. То је проблем какав може одвести до трагичних грешака и ненамераваних исхода који могу штетити америчким интересима, као што је то већ случај са Ираком. Фрустрираност Русијом не може да буде изговор да се (само)повредјује Америка.

Димитри К. Сајмс је председник Никсон центра и издавач The National Interest-a.

(30.10.2008, The National Interest)